https://archive.org/details/bk966/page/n0/mode/1up

1969 -Mahagujaratna Musalmano -Relevant Pages (966)

All Items on https://archive.org/details/realpatidar

Full Library on https://realpatidar.com/library

શ્રી સયાજી સાહિત્યમાળા, પુષ્પ ૩૪૪

મહાગુજરાતના મુસલમાનો

ભાગ ૧–૨

લેખક:
કરીમ મહમદ માસ્તર

પ્રાચ્યવિદ્યા મન્દિર
મહારાજા સયાજીરાવ વિશ્વવિદ્યાલય, વડોદરા

realpatidar.com

Link: http://www.realpatidar.com/library
email: mail@realpatidar.com

https://archive.org/details/bk966/page/n1/mode/1up

Real Patidar Library

https://www.realpatidar.com/library

This book/literature/article/material may be used for research, teaching, and private study purposes. Any substantial or systematic reproduction, redistribution, reselling, loan, sub-licensing, systematic supply, or distribution in any form to anyone is expressly forbidden.

The library does not give any warranty express or implied or make any representation that the contents will be complete or accurate or up to date. The library shall not be liable for any loss, actions, claims, proceedings, demand, or costs or damages whatsoever or howsoever caused arising directly or indirectly in connection with or arising out of the use of this material.

Full terms and conditions of use: http://www.realpatidar.com

About Real Patidar books

Real Patidar's mission is to organize the information on Satpanth religion, which is a Nizari Ismaili sect of Shia branch of Islam, and to make it universally accessible and useful. Real Patidar Books helps readers discover the material on Satpanth online while helping authors and researchers in their studies. You can know more by visiting http://www.realpatidar.com

You can resize and move this box in any PDF Application like Adobe Acrobat Reader.

Use the Bookmarks facility in the PDF to directly go to the pages containing Highlights.

For Reference See Pages: 3.
For page numbers, see the page footer. Page numbers are in 'Page x of y' format

References by: RealPatidar.com - Created using: step2-QR-and-3-RM-v6.py

https://archive.org/details/bk966/page/n2/mode/1up

1969 -Mahagujaratna Musalmano -Relevant Pages (966)

Digitally signed by realpatidar.com
DN: cn=realpatidar.com, c=IN,
o=realpatidar.com,
email=mail@realpatidar.com
Reason: I have reviewed this
document
Date: 2026.02.20 13:19:39 +05'30'

realpatidar.com

શ્રી સયાજી સાહિત્યમાળા, પુષ્પ ૩૪૪

મહાગુજરાતના મુસલમાનો

ભાગ ૧–૨

લેખક :
કરીમ મહમદ માસ્તર

પ્રાચ્યવિદ્યા મન્દિર
મહારાજા સયાજીરાવ વિશ્વવિદ્યાલય, વડોદરા

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk966/page/n3/mode/1up

realpatidar.com

પ્રાપ્તિસ્થાન :

યુનિવર્સિટી પુસ્તકવેચાણ વિભાગ
મહારાજા સયાજીરાવ યુનિવર્સિટી પ્રેસ,
રાજમહેલ દરવાજા પાસે, રાજમહેલ રોડ,
વડોદરા

મુદ્રક :

શ્રી. રમણલાલ જીવણલાલ પટેલ, મૅનેજર,
ધી મહારાજા સયાજીરાવ યુનિવર્સિટી ઑફ
બરોડા પ્રેસ (સાધના પ્રેસ), રાજમહેલ
દરવાજા પાસે, રાજમહેલ રોડ, વડોદરા.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk966/page/n4/mode/1up

realpatidar.com

બૂટ બનાવવામાં સાધારણ સીવણપદ્ધતિ વિરુદ્ધ તેઓ પ્રથમ ચામડાની ઊંધી બાજુ સીવે છે અને પછી તેને ઉલટાવી નાખે છે. ખાસ કરીને સ્ત્રીવર્ગમાં તેમના શીવેલા જોડાઓની ઘણી માગ હોય છે. તેઓ ગરીબ હોય છે છતાં તેમનામાંના થોડાક જ દેવાદાર હોય છે.

તેઓ મઝહબે સુન્ની હોય છે પરંતુ ઇસ્લામ માટે લાપરવા હોય છે. તેમના કોઈ ખાસ રીતરિવાજો કે મઝહબી અકીદાઓ નથી. મુસલમાનોમાં તેમનું સ્થાન ઊતરતું છે. તેઓ નિરાળી કોમ છે. તેઓ માત્ર પોતાની કોમમાં જ પરણે છે. તેમનામાં જમાતનું બંધારણ નથી, તેમ તેમનામાં નાતપટેલ પણ હોતો નથી. તેમનામાં ભાગ્યે જ કોઈ લખી વાંચી જાણે છે. તેમનામાં ઘણા થોડા તેમનાં છોકરાંને ભણાવે છે.

૨૨. મોમનાઓ

મોમના ખરું જોતાં 'મોમિન' (ઇસ્લામના) ઈમાન લાવનારા આખા ગુજરાતમાં સંખ્યાબંધ મળે છે. ઇસ્માઈલી સૈયદોના જે ખાનદાનમાં ઈ.સ. ૧૪૪૯માં પીરાણાવાળા પીર હ. ઇમામશાહ (રહ) સૌથી વધારે વિખ્યાત થયેલા છે. તે પીરોએ મોમનાઓને હિન્દુઓની ઘણી જાતિઓમાંથી ઇસ્લામમાં લાવી શીઆ મઝહબમાં દાખલ કર્યા હતા.

તેમના મુસલમાન થવા સંબંધે બે કથનીઓ છે; પ્રથમ—બે વરસ વરસાદ વિનાનાં વીત્યાં પછી પીર ઇમામ શાહે વરસાદ વરસાવ્યો હતો, તેથી ઘણા હિન્દુ ખેડૂતો મુસલમાન થયા હતા. બીજી—કે ઘણા હિન્દુ જાત્રાળુઓ પીરાણા થઈને કાશીની જાત્રાએ જતા હતા. પીર ઇમામશાહે તેમને કાશી લઈ જવાનું માથે લીધું હતું. તેઓ કબૂલ થયા હતા. પીરે આંખ મીંચતામાં તમને એ જાત્રાના પવિત્ર સ્થળમાં મૂકી દીધા હતા. તેમણે ત્યાં માનતાઓ કરી હતી અને ગંગાજીમાં સ્નાન કર્યું હતું; પરંતુ પીરે આંખો ખોલી ત્યારે તેઓ પીરાણામાં જ હતા.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk966/page/n5/mode/1up

realpatidar.com

પીરાણા અમદાવાદથી અગ્નિ ખૂણામાં ૧૦ માઈલ ઉપર છે. ત્યાં મુખ્ય પાંચ રોજાઓ છે: ૧. ઇમામશાહનો, તેમને મુખ્યત્વે હિન્દુઓ માને છે. ૨. બાવા મોહમ્મદશાહ(રહ)નો, તેમને શેખ અથવા શેખડાઓ માને છે. ૩. સુરાભાઈનો, તેમને રબારીઓ અને બીજા હિન્દુઓ માને છે. ૪. ઉ. બાકરઅલીનો, તેમને મુખ્યત્વે હિન્દુઓ માને છે, અને ૫. ઉ. નૂરશાહનો, તેઓ નૂરશાહી મોમનાના પીર છે.

તેમના નામ ઉપરથી 'મશાયખશાહી' મોમના કહેવાય છે તે પીર ૮. મશાયખ (રહ) અમદાવાદમાં અને મહમૂદશાહી મોમનાના પીર ધોલેરા પાસે ભડિયાદમાં દફન થયેલા છે.

મોમનાઓ તેમના મુખ્ય સ્થળો ઉપરથી રાધનપુરી, ધાંધારી અથવા પાલનપુરી અને તેમના મુખ્ય પીરજાદાઓના નામ ઉપરથી મશાયખશાહી, નૂરશાહી અને મહમૂદશાહી કહેવાય છે, છતાં બધા ૮ ઇમામશાહી મુસલમાનો છે. ખાનદેશના મતિયાઓ સાથે ગુજરાતના મોમનાઓએ પણ સત્તરમા શતકના અંતમાં ઈ. સ. ૧૬૯૧માં બંડ કર્યું હતું. તેમને ભરૂચ શહેર સર કરી થોડો સમય તે પોતાને કબજે રાખ્યું હતું.

પુરુષો કદમાં નીચા, કંઈક સ્થૂળ, ઘઉંવર્ણા અને સારી મુખાકૃતિવાળા હોય છે. ઘણુંખરા માથે હજામત કરાવે છે અને દાઢી રાખે છે પરંતુ અમદાવાદી મોમનાઓ માથે હિન્દુઓ જેવી ચોટલી રાખે છે અને દાઢી રાખતા નથી. સ્ત્રીઓ સારા બાંધાની, ઘઉંવર્ણી અને સારી મુખાકૃતિવાળી હોય છે.

અમદાવાદી મોમના વાણિયાશાહી પાઘડી પહેરે છે. પહેરવેશની દરેક બાબતમાં તેઓ હિન્દુઓની નકલ કરે છે. બીજા મોમનાઓ ત્રણ ખૂણાની મુસલમાની પાઘડી, કોટ અને હિન્દુઓની ધોતી અથવા એટલી

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk966/page/n6/mode/1up

realpatidar.com

ઢીલી સુરવાળો પહેરે છે કે તેમને "ઘાઘરીઆ વહોરાઓ" કહેવામાં આવે છે. અહીં "વહોરા" ઉપનામ અશસ્ત્ર હિન્દુઓની કોમમાંથી મુસલમાનો થયેલા એ અર્થમાં વપરાયલું લાગે છે.

સુરતના મોમનાઓની જૂજ સ્ત્રીઓ સિવાય બીજા મોમનાઓની સ્ત્રીઓ હિન્દુ પહેરવેશ પહેરે છે. લગભગ બધા જ ગોસ્ત ખાય છે; પરંતુ તેઓ કપડાં વણવાનો ધંધો કરતા હોવાથી અને તે કારણે તેમને હિન્દુ સાથે સંસર્ગ હોવાથી તેઓ તેમના નાતવરાઓમાં ગોસ્ત વાપરતા નથી.

પુરુષો રેશમી અથવા સુતરાઉ કપડા વણે છે, રંગે છે, વેચે છે અથવા ખેતી કરે છે. ખેડા અને ઉત્તર ગુજરાતના બીજા ભાગોમાં આ વણકર મોમનાઓમાંથી ઘણા એક વખત ખેતી કરતા હતા. તેમની સ્ત્રીઓ કપડાં વણે છે અને સુતર તૈયાર કરે છે. તેઓ ઝાઝા પ્રામાણિક કે સત્યવક્તા હોતા નથી. પરંતુ મહેનતુ, મિતાહારી, સુઘડ અને કંજૂસ કહી શકાય એટલી હદ સુધીના કરકસરીઆ હોય છે. તેમની સ્ત્રીઓ જાહેરમાં બહાર નીકળે છે.

મોમના મઝહબે શીઆ છે. અમદાવાદી મોમના સિવાય બીજા મોમનાઓ કુતબુદ્દીનનું ગુજરાતી કુરઆન પઢે છે અને ઇબાદતમાં તેમના નાનની તસ્બી પઢે છે. અમદાવાદી મોમનાઓ કુરઆને શરીફને બદલે પીર ઇમામશાહની ધર્મપોથી વાંચે છે, અને કેટલાક છૂપી રીતે હિન્દુ દેવતાઓની પૂજા પણ કરતા હોય એમ કહેવાય છે. ઘણા મોમનાઓ દિલમાં શીઆ હોવા છતાં જાહેરમાં સુન્ની હોવાનો દેખાવ રાખે છે. સુરતમાં મોમનાઓનો એક નાનો સમૂહ છે. તેઓ ખરેખરા સુન્નીઓ છે. આ મોમનાઓ જોકે થોડા વખત ઉપર શીઆ મોમનાઓથી જુદા પડેલા છે, તોપણ હજુ [illegible] તેમની સાથે લગ્નવ્યવહાર રાખે છે. બધા મોમનાઓ સુન્નત કરાવે છે અને તેમનાં મુડદાં દફન કરે છે.

realpatidar.com

realpatidar.com

જમાતોમાં અમદાવાદી મોમનાઓના રીતરિવાજો બીજા ચુસ્ત મુસલમાનોના રીતરિવાજોથી ઘણી રીતે જુદા પડે છે. ઉત્તર ગુજરાતમાં, તેમનામાં હિંદુ નામો પાડવાં સામાન્ય છે; જોકે તે પ્રથા દક્ષિણ ગુજરાતમાં ક્વચિત જોવામાં આવે છે. સામાન્ય રીતે અમદાવાદી મોમના સિવાય બીજા મોમનાઓ ઇસ્લામી શરીઅત મુજબ લગ્નવિધિ કરે છે, જ્યારે અમદાવાદી મોમનાઓ મુસલમાની વિધિ કરવા ઉપરાંત બ્રાહ્મણ ગોરને બોલાવીને હિન્દુ વિધિ પણ કરાવે છે.

ઉત્તર ગુજરાતમાં બધા મોમનાઓમાં ઘણી નાની ઉંમરે બાળલગ્નો થાય છે, એટલે સુધી કે કેટલીક વખત બાળકોએ ધાવણ પણ છોડેલું હોતું નથી. તેમનામાં કન્યા લાયક ઉંમરની થઈ તેને સાસરે જાય છે ત્યારે તે પ્રસંગને મોટા ઉત્સવ તરીકે ઉજવવાનો તેમનામાં રિવાજ છે. મરણપ્રસંગોએ હિન્દુ સ્ત્રીઓ માફક તેમની સ્ત્રીઓ રડેકૂટે છે. અમદાવાદી મોમના સિવાય બીજા મોમનાઓ અંદર અંદર લગ્ન કરે છે. તેમના નિકાહ બીજા મુસલમાનોના કાજી પઢાવે છે.

ઈ. સ. ૧૮૨૭માં મેલવીલે મહીકાંઠા અને પ્રાંતિજના મોમનાઓમાં લગ્નવિધિ બ્રાહ્મણ કરાવતો હોવાની નોંધ કરેલી છે. તે રિવાજ ગયી સદી આખર સુધી ચાલુ રહેલો હતો. અમદાવાદના મોમનાઓ પ્રાંતિજના મોમનાઓ સાથે લગ્નવ્યવહાર રાખે છે. તેથી જ્યારે કન્યાના કુટુંબમાં એવો રિવાજ હોય છે ત્યારે હિન્દુ વિધિ કરવામાં આવે છે. આ હિન્દુ વિધિનો રિવાજ હવે ઓછો થયેલો જણાય છે.

તે સાથે હવે તો ઘણા મોમનાઓ સુન્ની મઝહબ પાળે છે. તે સાથે જૂના વડોદરા રાજ્યના વસોમાં સુન્ની અને શીઆ બન્ને જાતના મોમના છે. તેઓ આંતરલગ્નો કરે છે. સુન્ની મોમનાઓમાં .તેઓ અગાઉ શીઆ હતા તેની અસર હજી બાકી રહેલી જણાય છે. તેઓ હ.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk966/page/n8/mode/1up

realpatidar.com

પયગમ્બર સાહેબ(અલ) જેટલી જ અગત્ય મોલાઅલી (કરમ)ને આપે છે; ક્વચિત વધારે પણ. અને મોહર્રમમાં તાજિયા કરે છે. તે સાથે મોહર્રમની મજલિસો કરી તેમાં હ. ઇમામહુસેન અને બીજા શોહદાઓનું જંગે કરબલાનું બયાન શીઆઓની ચુસ્તતાથી પડે છે અથવા સાંભળે છે.

દરેક સ્થળે તેમની જમાત અને તેમાં તેમનો પટેલ હોય છે. તેમની જમાતના કાનૂનો એકંદરે ઠીક પાળવામાં આવે છે. પાલનપુરના મોમનાઓમાં મોટી તકરારોમાં ફેંસલા તેમના પાલનપુરના પીરઝાદાઓ પાસે કરાવવામાં આવે છે. એ પીરઝાદાઓને તેમના મુરીદો માથા દીઠ વાર્ષિક સવા રૂપિયો આપે છે.

તેઓ તેમના છોકરાંને ભણાવે છે. તેમનામાંથી, અમદાવાદના વલી મોહમ્મદ મોમિન કાઠિયાવાડના માણાવદર સ્ટેટના ખાનગી સેક્રેટરી હતા. તેમના પુત્ર ગુલામ હૈદર મોમિન એલ.એલ.બી. છે અને અમદાવાદમાં વકીલાત કરીને સરકારી ન્યાયખાતામાં દાખલ થઈ ડિસ્ટ્રિક્ટ અને સેશન્સ જજના હોદ્દા સુધી પહોંચ્યા હતા. તેઓ ઈ. સ. ૧૯૫૮માં ગુજરી ગયા છે. તેમના પુત્ર ડબલ ગ્રેજ્યુએટ છે, અને પુત્રીઓ પણ ગ્રેજ્યુએટ છે. તેમના પુત્ર હાલમાં રાજ્યસભાના સભ્ય ચૂંટાયા છે.

કચ્છના મોમના

એક વૃત્તાંત અનુસાર તેઓ લેઉઆ કણબી હતા, અને ઇસ્માઈલી પીર સદરુદ્દીને તેમને ઇસ્લામમાં આણી શીઆ ઇસ્માઈલી મઝહબમાં દાખલ કર્યા હતા.

તેઓ કંઈક શ્યામ હોય છે. તેઓ માથામાં વચ્ચે ચોટલી રાખીને બાકીની હજામત કરાવે છે. તેઓ દાઢી રાખતા નથી.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk966/page/n9/mode/1up

realpatidar.com

ઝભ્ભો કોટ, સુરવાળો અને ખૂણા પડતા ફેંટા પહેરે છે. સ્ત્રીઓ ચણિયા, કબજા અને સાડલા પહેરે છે. તેઓ ઘરમાં ગુજરાતી બોલે છે.

તેઓ મેલા પણ મિતાહારી, શાન્ત અને મહેનતુ હોય છે. થોડા માલદાર અથવા સુખી સ્થિતિના છે; પરંતુ ઘણા દેવાદાર પણ હોય છે. એક વર્ગ તરીકે તેમની પાસે તેમની જરૂરિયાતોને પહોંચી વળવા જેટલું પણ હોતું નથી.

તેઓ ધર્મે શીઆ છે પણ માત્ર નામના જ મુસલમાન છે. તેમની આદતો, લાગણીઓ અને સામાન્ય રહેણીકરણી હિન્દુઓના જેવી જ હોય છે. તેમનામાં એકબીજાને મળતી વખતે સલામ કરવાનું સામાન્ય રૂપ શ્રાવકો માફક 'જુહાર' 'જુહાર' કહેવાનું હોય છે. બીજા કેટલાક હિન્દુઓ માફક 'રામ' 'રામ' કહે છે. કોણ જાણે શા કારણથી તેઓ જન્માષ્ટમી અને દીવાળીના તહેવારો પાળે છે. તે દિવસે તેઓ તેમનાં સૌથી સારાં કપડાં પહેરીને બહાર નીકળે છે.

તેમનામાં જેઓ ખેડૂતો હોય છે તેઓ તેમની આવકનો ૧/૨૦મો ભાગ અને જેઓ મજૂરી કરતા હોય છે તેઓ દર વરસે એક રૂપિયો તેમના પીરાણાના પીર ઇમામશાહ માટે જુદો કાઢે છે. એક બીજા વૃત્તાંત અનુસાર તેઓ તે રકમો પીર સદરુદ્દીનની 'ગાદી' મસ્જિદ' માટે અલગ કાઢે છે. આમ તેઓ પીર ઇમામશાહ અને પીર સદરુદ્દીનમાં માનવા ઉપરાંત, તેઓ એક બાબા વેલા અને તેની સ્ત્રી રાણુગઢમાં માને છે. બાબા વેલા લૂંટારો અને બહારવટિયો હતો, અને તેની સ્ત્રી રાણુગઢ સતી હતી.

તેમનામાં કેટલાક પૈસાદાર હોય છે. તેઓ જિંદગીમાં અનેક વખત પીરાણા જવાએ જાય છે. તેમનામાંનો ગરીબ ભાઈ પણ જિંદગીમાં એક વખત પીરાણા જાય છે.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk966/page/n10/mode/1up

realpatidar.com

તેઓ તેમનામાંના જ અંદર અંદર પરણે છે, તેથી તેઓ નિરાળી કોમ છે. ભુજ પાસે માનકુવામાં તેમનો 'મુખી' રહે છે. તે તેમના કજિયા પતાવે છે. કોઈ મોમનો તેમની કોમનો કોઈ રિવાજ તોડે છે તો મુખી તે માણસને દંડ કરે છે; અથવા તેને જમાત બહાર મૂકે છે. કોઈ વિધવાને પુનર્લગ્ન કરવું હોય તો તેની મંજૂરી લેવી પડે છે. જો કોઈ વિધવા તેમની મંજૂરી લીધા વિના પુનર્લગ્ન કરે છે તો તે તેને જમાત બહાર મૂકે છે. ખૂન અને વ્યભિચારના ગુના માટે જમાત બહાર મૂકવાની સજા કરવામાં આવે છે; પરંતુ જમાતમાં દંડ ભરવાથી તે માણસ ફરીથી જમાતમાં દાખલ થઈ શકે છે.

તેઓ મુસલમાનો સાથે ભળતા નથી; ગોસ્ત ખાતા નથી; છોકરાંઓની સુન્નત કરાવતા નથી; નમાજ પઢતા નથી તેમ રમજાનના રોજા રાખતા નથી.

છોકરા છોકરીના જન્મ પછી છઠ્ઠીને દિવસે કુટુંબની સ્ત્રી જમીન ઉપર ગુલાલનો ક્રોસ—cross (+) કરે છે. બાળક મહીનાનું થાય ત્યારે સારસ્વત બ્રાહ્મણ તેનું નામ પાડે છે. આ બ્રાહ્મણો પૈકી કેટલાક ઈસ્લામી અકીદાઓમાં માને છે.

લગ્નનો દિવસ વરકન્યાના પિતાઓ નક્કી કરે છે. લગ્નના ચાર દિવસ અગાઉ માંડવો બાંધવામાં આવે છે. સ્ત્રીઓ ગીતાં ગાય છે અને ખારેકો વહેંચવામાં આવે છે. લગ્નને દિવસે વરના પિતા તેમનાં સગાં સ્નેહીઓ સાથે વરઘોડો કહાડી વગેને કન્યાને ત્યાં લઈ જાય છે. ત્યાં લગ્નની વિધિ પ્રથમ બ્રાહ્મણ કરાવે છે, પછી પીર ઈમામશાહના વંશનો એક સૈયદ પણ તે વિધિ કરાવે છે. આવા સૈયદો પૈકી એકાદ સૈયદ મોમનાની વસ્તીવાળા દરેક ગામમાં રહે છે.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk966/page/n11/mode/1up

1969 -Mahagujaratna Musalmano -Relevant Pages (966)

realpatidar.com

કોઈ માણસ મરણપથારીએ હોય તો તેને નવરાવીને તેની આગળ ઘીનો દીવો મૂકવામાં આવે છે. તે માણસ મરી જાય પછી ત્રણ નવા ખાટલા સાથે બાંધવામાં આવે છે. તેના ઉપર સુતરાઉ કાપડ ઓઢાડીને જનાઝો ઉપાડનાર "સાંઈગ" "સાહેગ" પોકારતા તેને કબરસ્તાનમાં લઈ જઈ દફન કરે છે.

ગુજરાતમાં છે તે મુજબ તેઓ મસ્જિદોને બદલે "ખાના"માં માને છે. ત્યાં એક "ગાદી" હોય છે. ત્યાં એક દીવો નિરંતર બળતો રાખવામાં આવે છે. અહીં દરરોજ સાંજે પુરુષો ભેગા થઈ પૂજા કરે છે. કેટલીક વખતે સ્ત્રીઓ પણ ત્યાં જઈ તે પ્રમાણે કરે છે. ખેડૂતો આવાં 'ખાના" માટે પોતાની ખેતીની કુલ આવકનો ૧/૬ હિસ્સો ઇલાયદો કાઢે છે.

ખેડા જિલ્લાના લસો ગામમાં શીઆ મોમના છે; તેઓ પણ આ પ્રમાણે કરે છે.

તેઓ તેમના છોકરાંને શાળાઓમાં મોકલતા નથી, તેમ તેઓ કંઈ નવો ધંધો કરતા પણ નથી.

કાઠિયાવાડના મોમન!

કાઠિયાવાડના મોમનાઓ ચુસ્ત મુસલમાનો નથી. તેઓ પહેરવેશ અને રીતિરિવાજોમાં હિન્દુઓને વધારે મળતા આવે છે. તેઓ આખા કાઠિયાવાડમાં છૂટાછવાયા વસે છે. તેમની વધારે વસ્તી વાંકાનેરમાં છે. તેઓ મોટે ભાગે ખેડૂતો હોય છે.

ખેડા જિલ્લાના મોમનાઓ

ખેડા જિલ્લાના મોમનાઓમાં ઘણા શીઆ છે. તેઓ મૂળ હિન્દુઓની ઘણી કોમો—સુતારો, લુહારો અને વણકરોમાંથી મુસલમાન થયેલા છે. હાલ પણ તેઓ એ જ પ્રમાણે બાપીકા ધંધા કરે છે.

realpatidar.com

https://archive.org/details/bk966/page/n12/mode/1up

realpatidar.com

તેઓ આશરે ૧૦૦ વરસ ઉપર શાહ કબીરુદ્દીનને હાથે મુસલમાન થયેલા હતા.

તેઓ શાન્ત, ધાર્મિક અને સાધારણ સારી સ્થિતિમાં છે. હિન્દુઓમાંથી મુસલમાન થયેલા વર્ગોમાં તેઓ સૌથી વધારે મહેનતુ છે. તેઓ ગુજરાતી બોલે છે. સ્ત્રીપુરુષો હિન્દુ પહેરવેશ પહેરે છે.

દક્ષિણી મોમનાઓ

મોમનાઓની એક શાખાં દક્ષિણી મોમનાની છે. તેઓ હિન્દુઓમાંથી મુસલમાન થયેલા છે. તેમને ઇસ્લામમાં લાવનાર ગુલબર્ગના ખ્વાજા સૈયદ હુસેન 'ગીસુદરાઝ' હતા. તેઓ પંદરમા શતકમાં થઈ ગયા હતા. તેમના બીજા પીર બીજાપુરના હુશામ પીર 'ગુજરાતી' હતા. તે ઓગણીસમા સૈકામાં થયા હતા.

૨૩. રંગરેજો

કપડાં રંગનારા રંગરેજો ગુજરાતના બધા ભાગમાં મળે છે. તેઓ હિન્દુઓની ખત્રી નામની વણકર જ્ઞાતિમાંથી મુસલમાન થયેલા કહેવાય છે. તેમનામાં પેટા-વિભાગો નથી. તેઓ ઊંચા, માંસલ અને ઘઉંવર્ણા હોય છે. તેઓ માથે વાળ અને ભરાવદાર દાઢી રાખે છે. તેમની સ્ત્રીઓ મધ્યમ કદની, ઘઉંવર્ણી અને સારી મુખકળાવાળી હોય છે. તેમની માતૃભાષા ઉર્દૂ હોય. તેમનામાં સ્ત્રીપુરુષો અને મુસલમાની પહેરવેશ પહેરે છે.

ઉત્તર ગુજરાતની રંગરેજ સ્ત્રીઓ કુરતાં અને ઘેરદાર ચણિયા અથવા કાંસાના રંગનાં ઓઢણાં ઓઢે છે. તેઓ બધી જાતના રંગ રંગે છે. તેઓ 'કસુંબા'નો વેપાર કરે છે. સ્ત્રીઓ કપડાં રંગતા પહેલાં તે બાંધવાનું કામ કરે છે.

realpatidar.com